

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2019

tijdvak 2

economie CSE GL en TGL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

economie vmbo-GL en TL

Centraal examen vmbo-GL en TL

Tijdvak 2

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vmbo-GL en TL,

Bij het centraal examen economie vmbo-GL en TL:

Op **pagina 10** van het correctievoorschrift, bij **vraag 30** moeten altijd 2 scorepunten worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting:

Er is geen toelichting bij de assen van de grafiek gegeven.

Op **pagina 12** van het correctievoorschrift, bij **vraag 41** moeten altijd 2 scorepunten worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting:

De vraag kan in combinatie met informatiebron 5 niet volledig beantwoord worden. Het is niet duidelijk hoe en of het werkloosheidspercentage gebruikt moet worden.!

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe in zowel de eigen toegekende scores als in de door de eerste corrector toegekende scores en meldt deze wijziging aan de eerste corrector. De tweede corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.
- b. Als eerste en tweede corrector al overeenstemming hebben bereikt over de scores van de kandidaten, past de eerste corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe en meldt de hierdoor ontstane wijziging in de scores aan de tweede corrector. De eerste corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.
- c. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren. Dit dient om

de onderzoeksgegevens gelijk te trekken aan de gegevens zoals die, na wijziging, in de schooladministratie voorkomen.

Het CvTE is zich ervan bewust dat dit leidt tot enkele aanvullende handelingen van administratieve aard. Deze extra werkzaamheden zijn in het belang van een goede beoordeling van de kandidaten.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren economie vmbo-GL en TL.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Handel met Canada

---

1 maximumscore 1

voorbeeld van een juist gevolg:

De handel tussen beide landen neemt toe, want voor Europese en Canadese bedrijven wordt de afzetmarkt groter.

2 maximumscore 2

- (1) lage
- (2) goedkoop
- (3) lage

indien drie juist 2

indien twee juist 1

indien een of geen juist 0

3 maximumscore 1

voorbeelden van een juist antwoord:

- doorvoerhandel
- wederuitvoer
- transitohandel

4 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$12 \text{ miljoen kilo} \times \frac{250}{100} = 30 \text{ miljoen kilo}$$

5 A

6 maximumscore 1

voorbeelden van een juist nadelig gevolg:

- Er kan werkgelegenheid in de EU verloren gaan.
- De Canadese importgoederen zijn mogelijk minder milieuvriendelijk geproduceerd dan die uit de EU.
- De Canadese importgoederen zijn mogelijk minder veilig voor de consument dan die uit de EU.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Looneisen

---

7 D

8 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

$$€ 2.700.000 - € 1.700.000 - € 175.500 = € 824.500$$

9 **maximumscore 2**

voorbeeld van een juiste berekening:

- loonkosten per jaar: $10 \times € 48.000 = € 480.000$ 1

- extra loonkosten: $€ 480.000 \times 0,04 = € 19.200$

$$€ 175.500 - € 19.200 = € 156.300$$
 1

10 **maximumscore 1**

voorbeelden van een juiste keuze:

- zelf verbouwen
- de verbouwing uitstellen

11 **maximumscore 2**

(1) stijgen

(2) meer

(3) loonkosten per eenheid product

indien drie juist 2

indien twee juist 1

indien een of geen juist 0

Opmerking

Let op doorwerkfouten.

S.O.S. Woonlasten

12 maximumscore 2

- (1) debetsaldo
- (2) vaste lasten
- (3) girale

indien drie juist	2
indien twee juist	1
indien een of geen juist	0

13 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- jaarinkomsten: € 31.000
- jaaruitgaven: € 850 × 12   € 10.200
- € 900 × 4   € 3.600
- € 2.100 × 1   € 2.100
- € 250 × 52   € 13.000
- € 375 × 12   € 4.500
- € 33.400
- 1
- gemiddeld maandelijks tekort: $\frac{€ 33.400 - € 31.000}{12} = € 200$ 1

14 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{850}{\left(\frac{31.000}{12}\right)} \times 100\% = 32,9\%$$

15 maximumscore 1

voorbeeld van een juist antwoord:

Nee, de huur is te hoog en het inkomen is te hoog.

Opmerking

Het scorepunt uitsluitend toekennen als er twee juiste verklaringen zijn gegeven.

16 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Mensen met een hoger inkomen, die meer huur zouden kunnen betalen, blijven in een relatief goedkope huurwoning zitten   1
- Daardoor moeten mensen met een lager inkomen in relatief dure huurwoningen gaan wonen   1

17 C

Dirk en Albert

---

18 maximumscore 1

- (1) winst
- (2) het nationaal inkomen

indien twee juist

1

indien een of geen juist

0

19 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$(1,007^3 \times \text{€ } 370) - \text{€ } 370 = \text{€ } 7,82$$

Opmerking

Afrondingsverschillen niet fout rekenen.

20 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{\text{€ } 69.120}{\text{€ } 7,50 \times 32 \times 48} = 6 \text{ jaar}$$

21 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Wanneer de kosten in een jaar hoger zijn dan de opbrengsten, heeft het bedrijf verlies (een negatief inkomen).

22 maximumscore 1

- (1) kleiner
- (2) nivellering

indien twee juist

1

indien een of geen juist

0

Zelfstandig knippen

---

23 C

24 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juist risico:

Als alle gewerkte uren meegeteld worden, is de kans groot dat het kniptarief te hoog wordt om te kunnen concurreren met andere kappers.

25 **maximumscore 1**

voorbeelden van juiste sociale verzekeringen:

- WW
- WIA

26 **maximumscore 1**

voorbeelden van een juiste sociale voorziening:

- Bijstandswet
- Participatiewet

27 **maximumscore 1**

voorbeelden van juiste voordelen:

- Ze heeft meer vrijheid in het indelen van haar werk.
- Ze kan meer verdienen dan bij werken in loondienst.

Ondernemen in de klas

28 maximumscore 2

- a vast
- b vast
- c variabel
- d variabel

indien vier juist	2
indien drie juist	1
indien twee, een of geen juist	0

29 maximumscore 1

voorbeelden van juiste gegevens:

- de gemiddelde vaste kosten en de gemiddelde variabele kosten
- de totale kosten en het aantal (geproduceerde) producten

30 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- omzet eerst: $150 \times \text{€ } 15 = \text{€ } 2.250$ 1
- omzet daarna: $170 \times \text{€ } 17 = \text{€ } 2.890$ (vraaglijn b)
- verandering: $\text{€ } 2.890 - \text{€ } 2.250 = \text{€ } 640$ 1

Opmerking

Indien kleine verschillen in het aflezen bij vraaglijn b juist doorberekend worden, dan ook het scorepunt toekennen.

31 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- (break-even) $\frac{\text{€ } 126}{\text{€ } 7,50 - \text{€ } 4,52} = 42,3$ (afgerond) 1
- ten minste 43 telefoonhoesjes 1

32 B

Huizenprijzen in de lift

---

33 A

34 maximumscore 2

- (1) groter
- (2) ongunstig
- (3) wel

indien drie juist	2
indien twee juist	1
indien een of geen juist	0

35 B

36 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{14,7\% - 4,4\%}{4,4\%} \times 100\% = 234,1 \%$$

37 A

38 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Door de onzekerheid daalt de vraag naar koopwoningen 1
- De bestedingen in Nederland (woningen, inrichting, verbouwing) nemen daardoor af 1

Make in India

---

39 maximumscore 1

voorbeelden van juiste gegevens:

- laag inkomen per hoofd van de bevolking
- hoog werkloosheidspercentage
- hoog percentage van de bevolking dat leeft onder de armoedegrens
- hoog percentage van de beroepsbevolking dat afhankelijk is van de landbouw

Opmerking

Het scorepunt uitsluitend toekennen als beide gegevens juist zijn.

40 maximumscore 1

voorbeelden van juiste oorzaken:

- Het prijspeil in Nederland is hoger.
- De bijdrage aan het nationaal inkomen vanuit de informele sector in India is hoger.
- De mate van zelfvoorziening in India is hoger.

41 maximumscore 2

voorbeelden van een juiste berekening:

$$\bullet \frac{\$ 2.264 \text{ miljard}}{510 \text{ miljoen}} = \$ 4.439,2 \quad 1$$

$$\bullet \frac{\$ 4.439,2 \times 0,28}{0,47} = \$ 2.644,64 \quad 1$$

of

$$\bullet \$ 2.264 \text{ miljard} \times 0,28 = \$ 633,92 \text{ miljard} \quad 1$$

$$\bullet 510 \text{ miljoen} \times 0,47 = 239,7 \text{ miljoen}$$

$$\frac{\$ 633,92 \text{ miljard}}{239,7 \text{ miljoen}} = \$ 2.644,64 \quad 1$$

42 B

43 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- De infrastructuur in stedelijke gebieden is beter ontwikkeld.
- Het opleidingsniveau in stedelijke gebieden is hoger.
- Er is een groter aanbod van arbeidskrachten in stedelijke gebieden.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 juni.